

SZÖVETSÉGBEN A TÖRTÉNELEMMEL

KÖSZÖNTŐ VERES PÉTER 70. SZÜLETÉSNAPIJÁN

Egyszerűen, sallangtalanul válaszolt az írószövetség ünnepségén elhangzott köszöntő mondatokra — puritán, cícomátlan szóval kell köszöntenünk nekünk, szegedieknek is Péter bácsit: ez illik Hozzá.

Pedig Vele kapcsolatban nehéz nekem az érzelem nekiáradásán, a hála s dicséret igéin erőt vennem: tulajdonképpen ő volt az első eleven író, aki szóba állott velem — félszeg, irogató diákkal. Engedelmet a személyes vonatkozásokért, de bizonyosan nem az én személyem a lényeges itt, hanem Veres Péter gesztusa. Embersége, figyelmes gondossága.

Három nagy író tartottam az akkor élők közül — 1943-ban — a legnagyobbak, úgyis mint a munkások közül értelmiségivé „emelkedő”, romantikusan antikapitalista, falukutató diákember. A hármak egyike épp Veres Péter volt — számomra, falun is sokáig élő, ágrólszakadt munkásgyerek számára — világító példa... Méltán tartottam példaképnek. Mert mindhárom írónak elküldöttem ugyan — sokszorosítva — az én adys, József Attilá-s, sinkás versgyűjteményemet, ám a három tekintély közül egyetlenegy válaszolt csupán: Veres Péter. Mégpedig azonnal. Nem a ma már oly ismerős levelezőlapon, hanem levélben, elemzően, mégis tömören — szigorú szavakkal, mégis meleg emberséggel.

S bizonyos, hogy nem én voltam az egyedüli az ismeretlen egyetemista irogatók közül, aki minden egyes küldeményére lelkiismeretes pontossággal kapta a válaszokat, a válaszokban az útbagazítást. Hol konkrét biztatást: „ezen az úton járj” — hol kézzelfogható bírálatot: „ez bizony gyengén sikerült — ezért meg ezért...” Apró, egyenes sorú, akkoriban egyéni mód szélesre húzott betűiből mindig határozottság sütött ki, kiforrott esztétikai álláspont, s közösségi társadalomszemlélet sugárzott. Akárcsak kezdeti verseiből, novelláiból — s mindmáig egyik legnagyobb prózai alkotásából: a *Számadás*-ból.

Az akkori magyar társadalom legmélyebb rétegeihez való hűséges tartozásnak gyakorlati kifejeződése volt az a magatartás, mely a munkás- és parasztszármazású kezdő írók rendszeres istápolására készítette. És készíti mindmáig: „Az időnként és korszakonként magaelhagyásba eső magyar népnek azt szerettem volna, más múltbeli és mai írőkkel együtt mondani, írni, sugalmazni és — amennyire telik tőlem — példázni, hogy a nemzeti önfenntartáshoz, a megmaradáshoz és a jövőben való hithez nemcsak önszeretet kell, hanem önbizalom, önfegyelem és erős akarat. Szívósság és céltudatosság.” — Igen, mindez — ha nem is épp ezekkel a szavakkal — mindig benne volt minden levélben: *önbizalom, önfegyelem, erős akarat, szívósság, céltudatosság*... S ahogyan most a Vele való, negyedszázaddal ezelőtti első találkozás óta eltelt esztendőket — s bennük ismerőseim, barátaim alakját — sorra idézgetem magamban, tallózva se találok több olyan embert, akinek életfolytatását ilyen töretlenül fejeznék ki e szavak, mint épp Veres Péterét: *önfegyelem, szívósság, céltudatosság*... Ő valóban e fogalmak megtestesítője.

Persze, akadnak az Őt kevésbé ismerősök között, akik e szavak, kifejezések kapcsán egy komor, érzéseit az askétizmusig béklyózó, majd hogynem szenvtelen következetességgel célja felé törő egyéniségre gondolnak. A Róla szóló ismertetések is félreérthetők olykor e tekintetben, hisz őt igen gyakran a „rideg parasztság” képviselőjeként emlegetik... Nos, akinek az élete „rideg”, akivel a sors nem kesztyűs kézzel bánik, hanem tépő, fagyos fogakkal marja — nyilván nem fuvalával, hanem kemény, acélos fegyverzetben jelenik meg a történelem s az irodalom porondján. Veres Péter harcos ember, harcos író — mi több: „osztályharcos” —, ha úgy tetszik. Forradalmár. S rózsavízzel nem lehet forradalmat csinálni.

Am a forradalmárok csak a haladást béklyózó erővel szemben ridegek és könyörtelenek. Egyébként szív dobog az ingük megett; okos szív, de érző. Mikor 1945 késő tavaszán Sopronban Csaba József — egy lelkes antifasiszta tanárember — öszszegyűjtögetett néhányunkat, falukutató, náci gyűlölő diákokat Veres Péter fogadására, s oly sok idő után először találkozhattunk Péter bácsival, immár a mi országunk ege alatt, bizony mindnyájunknak fátyolos volt a szeme. *Az övé is.*

Hát ilyen „rideg paraszt” ez az ország dolgáról gondolkodó, népe sorát művekbe mentő, hetvenesztendő íróember, ez a mi élő klasszikusunk. Akiről nagyon tállóan írja egyik méltatója, hogy „szövetségben áll a történelemmel”.

DÉR ENDRE